

KRIVIČNO PRAVNA ODGOVORNOST ZA OBJAVLJIVANJE NEISTINITIH INFORMACIJA U DIGITALNOM DOBU

Sabahudin Kliko¹

Hadžib Salkić²

SAŽETAK

U savremenom društvu, gdje digitalni mediji igraju ključnu ulogu u oblikovanju javnog mnijenja, pitanje odgovornosti za iznošenje neistinitih i lažnih informacija postaje sve značajnije. Ovaj rad istražuje pravne aspekte medijskog izvještavanja i analizira granicu između slobode izražavanja i krivične odgovornosti za širenje dezinformacija. Posebna pažnja posvećena je zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i uporednim primjerima iz evropskog prava. U radu se razmatraju slučajevi iz prakse, analiza medijskog prostora i uloga pravosuđa u zaštiti pojedinaca od klevete, lažnog optuživanja i uznemiravanja putem medija. Također, istražuje se uloga regulatornih tijela i etičkih standarda u novinarstvu. Cilj rada je ukazati na potrebu za jasnijim normativnim okvirima i jačanje institucionalnih mehanizama za borbu protiv dezinformacija, uz očuvanje osnovnih prava i sloboda.

KLJUČNE RIJEČI: mediji, dezinformacije, krivična odgovornost, sloboda izražavanja, lažne informacije, kleveta, pravna regulativa, novinarska etika, Bosna i Hercegovina, digitalno doba

CRIMINAL LIABILITY FOR PUBLISHING FALSE INFORMATION IN THE DIGITAL AGE

ABSTRACT

In the contemporary digital society, where media significantly influence public opinion, the issue of accountability for spreading false and misleading information has become increasingly relevant. This paper explores the legal dimensions of media reporting and examines the boundaries between freedom of expression and criminal liability for disseminating disinformation. Special attention is given to the legal framework of Bosnia and Herzegovina, with comparative insights from European legal systems. The paper analyzes case law, media practices, and the role of the judiciary in protecting individuals from defamation, false accusations, and harassment through media channels. Additionally, it assesses the role of regulatory bodies and ethical standards in journalism. The aim is to highlight the necessity for clearer normative frameworks and to strengthen institutional mechanisms in combating disinformation while safeguarding fundamental rights and freedoms.

1 Služba za zapošljavanje SBK/KSB Travnik, BiH, s.klikox@gmail.com

2 Univerzitet FINRA Tuzla, BiH, hadzib.salkic@finra.edu.ba

KEYWORDS: *media, disinformation, criminal liability, freedom of expression, false information, defamation, legal regulation, journalistic ethics, Bosnia and Herzegovina, digital era*

UVOD

Brzi razvoj digitalnih tehnologija i sveprisutnost online medija iz temelja su promijenili način na koji se informacije proizvode, distribuiraju i konzumiraju. Iako su ovi procesi doprinijeli demokratizaciji pristupa informacijama i osnažili javni diskurs, istovremeno su otvorili prostor za širenje netačnih, neprovjerenih i lažnih sadržaja. Posebno je zabrinjavajuća pojava dezinformacija – namjernog širenja neistinitih informacija – koje danas predstavljaju ozbiljnu prijetnju pravima građana pojedinaca, demokratskim institucijama, javnom povjerenju i društvenoj stabilnosti. U pravnom kontekstu, sve je izraženija potreba da se uspostavi ravnoteža između dva temeljna principa: zaštite slobode izražavanja, kao temeljnog prava u demokratskom društvu, i potrebe da se zaštite pojedinci i javnost od štete koju mogu prouzrokovati klevetnički i obmanjujući medijski sadržaji. Ovaj balans je posebno izazovan u okruženjima gdje su etički standardi u novinarstvu i digitalnim medijima neobavezujući, slabi, regulatorne institucije nedovoljno razvijene, a mediji podložni političkim ili ekonomskim pritiscima. Ovaj rad istražuje obim krivične odgovornosti za objavljivanje neistinitih informacija u medijima, s posebnim fokusom na zakonodavni okvir Bosne i Hercegovine i uporednu praksu evropskih zemalja. Pitanja na koja se traži odgovor uključuju: Kada lažno izvještavanje prelazi granicu etičkog prekršaja i postaje krivično djelo? Kako zakon reguliše klevetu, lažno optuživanje i zlonamjernu obmanu javnosti? Koju ulogu imaju tužilaštva, sudovi, regulatorna tijela i profesionalni kodeksi novinarske etike u spriječavanju i sankcionisanju takvog neetičnog ponašanja?

Analizom zakonskih okvira, sudske prakse i medijskih primjera, ovaj rad nastoji doprinijeti savremenim raspravama o granicama slobode izražavanja, odgovornosti medija i efikasnosti postojećih pravnih mehanizama u borbi protiv dezinformacija u digitalnoj eri.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U cilju razumijevanja složenih odnosa između slobode izražavanja, medijskih sloboda i krivičnopravne odgovornosti za iznošenje i javno objavljivanje neistinitih informacija, ovo istraživanje temelji se na kombinovanom metodološkom pristupu. Prije svega, istraživanje je provedeno analizom relevantnih pravnih akata, sudske prakse, akademske literature i konkretnih primjera iz medijskog prostora Bosne i Hercegovine i evropskog pravnog okruženja. Podaci koji su korišteni u istraživanju prikupljeni su iz više različitih izvora. Kao primarni izvori korišteni su važeći zakoni, krivični zakoni, ustavne odredbe, presude domaćih i međunarodnih sudova, kao i zvanični dokumenti pravosuđnih i regulatornih tijela. Poseban akcenat stavljen je na rad Regulatorne agencije za komunikacije Bosne i Hercegovine, Ustavnog suda BiH, te Evropskog suda za ljudska prava koji ima ključnu ulogu u tumačenju slobode izražavanja u kontekstu člana 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sekundarni izvori uključivali su relevantne naučne radove, literaturu i knjige iz oblasti medijskog prava i krivičnog prava, izvještaje nevladinih organizacija i međunarodnih institucija kao što su OSCE misija u BiH, Reporteri bez granica i UNESCO.

U metodološkom smislu, korištena je deskriptivna metoda kako bi se predstavio i objasnio postojeći normativni okvir u Bosni i Hercegovini, uključujući domaće zakone i me-

đunarodne pravne standarde. Komparativna metoda omogućila je upoređivanje rješenja iz pravnog sistema BiH sa zakonodavstvima određenih zemalja članica Evropske unije, posebno Njemačke, Francuske i susjedne Hrvatske, čije su pravne prakse relevantne u kontekstu evropskih demokratskih standarda i pravne zaštite građana od dezinformacija. Analiza sadržaja korištena je pri ispitivanju konkretnih medijskih izvještaja i sudskih presuda kako bi se identificirali obrasci iznošenja neistinitih informacija, reakcija tužilaštva i pravosuđa, te granice između zakonski dopuštenog izražavanja i krivične odgovornosti. Pored toga, kvalitativna analiza omogućila je dublje tumačenje normi, pravne argumentacije i društvenog konteksta u kojem se jako često pojavljuju slučajevi spornih medijskih sadržaja.

Teritorijalno, istraživanje je planski fokusirano na Bosnu i Hercegovinu, ali uključuje i relevantne komparativne uvide iz država članica EU, kako bi se omogućilo razumijevanje šireg pravnog i društvenog konteksta. Vremenski okvir istraživanja obuhvata period od 2010. do kraja 2024. godine, s posebnim naglaskom na izazove koje donosi digitalizacija medijskog prostora i sve intenzivnija svakodnevna upotreba društvenih mreža kao izvora informacija, ali time i dezinformacija. U procesu istraživanja prepoznata su i određena ograničenja. Prvo, pristup bazama podataka domaćih sudova je djelimično ograničen, što je uticalo na mogućnost potpunog uvida u sve donesene relevantne presude. Drugo, nedostatak jedinstvene i centralizovane statistike o broju krivičnih prijava i presuda vezanih za lažno informisanje kroz medije u BiH predstavlja izazov u kvantitativnoj analizi. Konačno, varijacije u tumačenju pojmova „šteta“ i „lažna informacija“ u različitim pravnim sistemima ukazuju na potrebu za pažljivim nomotehničkim, normativnim razlikovanjem i kontekstualnim analizama.

Ova metodologija omogućava višeslojno sagledavanje problema iznošenja neistinitih informacija kroz medije i postavlja temelje za kritičku analizu postojećih zakonskih rješenja i potrebu za njihovim unaprijeđenjem u skladu s međunarodnim standardima i lokalnim društvenim izazovima.

Empirijska osnova ovog istraživanja zasniva se na dostupnim podacima iz domaćih i međunarodnih izvora koji se odnose na regulaciju medija, broj prijavljenih slučajeva koji uključuju iznošenje neistinitih informacija, sudsku praksu i pokazatelje medijskih sloboda i odgovornosti. Prikupljeni podaci omogućavaju realnu procjenu postojećeg stanja u Bosni i Hercegovini te olakšavaju komparaciju s evropskim pravnim i medijskim okruženjem. Prema izvještaju *Reportera bez granica (RSF)* za 2024. godinu, Bosna i Hercegovina se nalazi na **64. mjestu** od ukupno **180** zemalja prema Indeksu medijskih sloboda. Ovaj rezultat ukazuje na srednji stepen medijskih sloboda, ali uz ozbiljne izazove, među kojima se posebno ističu politički pritisci, vlasnička netransparentnost medija, kao i rastuća pojava dezinformacija u digitalnom prostoru.³ Prema podacima *Regulatorne agencije za komunikacije BiH (RAK)* za 2023. godinu, registrovano je **85 prijava** protiv elektronskih medija zbog nepoštivanja profesionalnih i etičkih standarda, od čega se značajan broj odnosi na netačne ili obmanjujuće informacije. RAK je u 21 slučaju izrekao opomene ili novčane kazne, ali nijedan od slučajeva nije na dalje postupanje proslijeđen Tužilaštvu BiH kao krivični predmet.⁴ Ovo ukazuje na nedostatak sistemске povezanosti između regulatornih i pravosudnih institucija kada je u pitanju sankcionisanje ozbiljnijih oblika dezinformacija. U kontekstu krivičnogpravnog postupanja, analiza dostupnih izvještaja *Visokog sudskeg i tužilačkog vijeća*

3 Reporteri bez granica. (2024). *World Press Freedom Index*. <https://rsf.org>

4 Regulatorna agencija za komunikacije BiH. (2023). *Godišnji izvještaj o radu*.

BiH (VSTV) pokazuje da su u periodu od 2020. do 2023. godine podnesene **34 krivične prijave** za klevetu i širenje lažnih informacija putem medija ili interneta. Međutim, tek je **6 slučajeva** došlo do faze glavnog pretresa i sudskog procesa, a u samo **2 slučaja** izrečene su osuđujuće presude.⁵ Niska stopa procesuiranja ukazuje na institucionalne slabosti, zakonske nejasnoće i često nedovoljno definisanu granicu između slobode izražavanja i krivične odgovornosti. Na regionalnom nivou, Hrvatska je u 2023. godini zabilježila **146 tužbi** protiv novinara za klevetu i štetu nanесenu objavama u medijima, od čega se 22 slučaja odnose na objavljivanje neistinitih informacija.⁶ Njemačka, iako sa značajno razvijenijom pravosudnom praksom, zabilježila je 87 slučajeva tužbi za širenje dezinformacija na društvenim mrežama u istom periodu, uz 14 izrečenih kazni po osnovu Krivičnog zakonika Savezne Republike Njemačke.⁷ Ovi podaci služe kao komparativni okvir koji potvrđuje da je problem lažnih informacija prisutan i u zemljama sa snažnim institucijama, ali da se sistemski i mnogo efikasnije sankcioniše. Prema podacima nevladine organizacije *Zašto ne* iz Sarajeva, koja upravlja platformom **Raskrinkavanje.ba**, tokom 2022. i 2023. godine identifikovano je preko **800 medijskih objava** u BiH koje sadrže dezinformacije, manipulacije ili potpuno lažne tvrdnje.⁸ Najčešće teme ovih dezinformacija odnosile su se na zdravlje, unutrašnju i vanjsku politiku, nacionalne napetosti i međunarodne odnose. Iako ovaj broj ne uključuje krivičnopravnu dimenziju, on ukazuje na jako ozbiljan obim problema u sferi informisanja građana. Važno je istaknuti i činjenicu da BiH još uvijek nema zakon o medijima na državnom nivou, što dodatno otežava pravnu obradu slučajeva u kojima se plasiraju netačne informacije sa ozbiljnim posljedicama. Umjesto toga, većina slučajeva se rješava na entitetskim nivoima, što često dovodi do pravne nesigurnosti i neujednačene sudske prakse. Kao što pokazuju svi prethodno navedeni podaci, iznošenje neistinitih informacija u medijima i dalje je uglavnom tretirano kao pitanje medijske etike ili građanske odgovornosti, dok se krivična odgovornost aktivira u rijetkim i krajnjim slučajevima kada se naruši integritet visoko pozicioniranih dužnosnika. Ovo ukazuje na potrebu za jačom pravnom regulacijom, boljom saradnjom između regulatornih i pravosudnih tijela države, te jasno definisanim kriterijima za utvrđivanje namjere, štetnosti i odgovornosti za izrečene neistine u javnom prostoru.

METODE ISTRAŽIVANJA

Kako bi se sveobuhvatno analizirala krivičnopravna odgovornost za iznošenje neistinitih informacija u medijima, korišten je set istraživačkih metoda koje kombinuju kvalitativnu i kvantitativnu analizu. Na taj način omogućeno je sagledavanje problema s aspekta normativnih rješenja, društvenog uticaja, učestalosti slučajeva i komparativnih podataka.

1. **Deskriptivna metoda** omogućila je sistematsko predstavljanje pravnog okvira u BiH i relevantnih međunarodnih dokumenata, kao i načina njihove primjene u praksi.
2. **Komparativna pravna analiza** korištena je za poređenje rješenja u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine sa zakonodavstvima država EU, kako bi se identifikovale prednosti i nedostaci domaćeg sistema.

5 Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH (2023). *Statistički izvještaj o radu tužilaštava*.

6 Hrvatsko novinarsko društvo (2023). *Godišnji izvještaj o SLAPP tužbama*.

7 Bundesministerium der Justiz (2023). *Bericht über strafrechtliche Maßnahmen gegen Desinformation*.

8 Raskrinkavanje.ba (2023). *Analiza objavljenih dezinformacija u BiH*. <https://raskrinkavanje.ba>.

3. **Analiza sadržaja** provedena je na osnovu javno dostupnih medijskih objava, presuda i regulatornih izvještaja, s ciljem identifikovanja strukture i učestalosti dezinformacija.
4. **Kvalitativna analiza** upotrijebljena je za tumačenje sudskih presuda i ponašanja institucija prema akterima koji šire netačne informacije.
5. **Kvantitativna analiza** omogućena je pomoću nekoliko osnovnih analitičkih formula koje su korištene za mjerenje učestalosti, efikasnosti sankcionisanja i omjera prekršaja i procesuiranja.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

$$IDM = \left(\frac{\text{Broj prijavljenih dezinformacija}}{\text{Ukupan broj analiziranih medijskih objava}} \right) \times 100$$

Ulazni podaci:

- Broj prijavljenih dezinformacija: 800
- Ukupan broj analiziranih objava: 4500

$$IDM = \left(\frac{800}{4500} \right) \times 100 = 17,78\%$$

Tumačenje: Oko 17,78% objava u analiziranom periodu sadrži elemente dezinformacija.

2. Efikasnost regulatornih sankcija (ERS)

$$ERS = \left(\frac{\text{Broj izrečenih sankcija}}{\text{Broj prijava regulatoru}} \right) \times 100$$

Ulazni podaci:

- Broj izrečenih sankcija (opomene i novčane kazne): 21
- Broj prijava regulatoru (RAK): 85

$$ERS = \left(\frac{21}{85} \right) \times 100 = 24,7\%$$

Tumačenje: Samo 24,7% prijavljenih slučajeva je rezultiralo sankcijom, što ukazuje na relativno nisku efikasnost regulatornog sistema.

3. Stopa krivične odgovornosti (SKO)

$$SKO = \left(\frac{\text{Broj osuđujućih presuda}}{\text{Broj podnesenih prijava}} \right) \times 100$$

Ulazni podaci:

- Broj osuđujućih presuda: 2
- Broj krivičnih prijava: 34

$$SKO = \left(\frac{2}{34} \right) \times 100 = 5,88\%$$

Tumačenje: Samo 5,88% prijava okonča se osuđujućom presudom, što ukazuje na veoma nizak nivo institucionalne zaštite od krivičnih djela vezanih za dezinformacije.

4. Komparativni indeks pravne efikasnosti (KIPE)

$$KIPE = \left(\frac{\text{Broj procesuiranih slučajeva}}{\text{Broj ukupno prijavljenih slučajeva}} \right) \times 100$$

Podaci za R. Hrvatsku:

- Procesuirani slučajevi: 22
- Prijavljeni slučajevi: 146

$$KIPE_{HR} = \left(\frac{22}{146} \right) \times 100 = 15,07\%$$

Podaci za BiH:

- Procesuirani slučajevi: 6
- Prijavljeni slučajevi: 34

$$KIPE_{BiH} = \left(\frac{6}{34} \right) \times 100 = 17,64\%$$

DISKUSIJA

Bosna i Hercegovina ima neznatno viši indeks procesuiranja u poređenju s R. Hrvatskom, ali u apsolutnim brojkama riječ je o znatno manjem broju slučajeva, što otežava sistemsku zaštitu od dezinformacija.

Kombinovanjem kvalitativnih i kvantitativnih metoda, kao i primjenom jednostavnih, ali efektnih analitičkih formula, moguće je jasno sagledati nedostatke u postojećem regulatornom i pravosudnom odgovoru na dezinformacije u BiH. Iako pojedine institucije bilježe podatke i pokreću postupke, niska efikasnost sankcionisanja i gotovo simboličan

broj osuđujućih presuda ukazuju na potrebu za većim obimom i jačanjem pravnog okvira, bolju edukaciju pravosuđa i medija, te jačanje veza između regulatornih tijela i tužilaštava.

Tabela 1: Indeks dezinformacija u medijima (IDM)

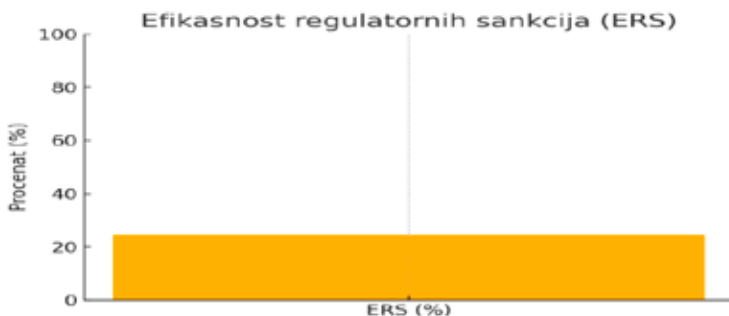
Parametar	Vrijednost
Broj prijavljenih dezinformacija	800
Ukupan broj analiziranih objava	4500
IDM (%)	17,78%



Grafikon 1.:Indeks dezinformacija u medijima (IDM)

Tabela 2: Efikasnost regulatornih sankcija (ERS)

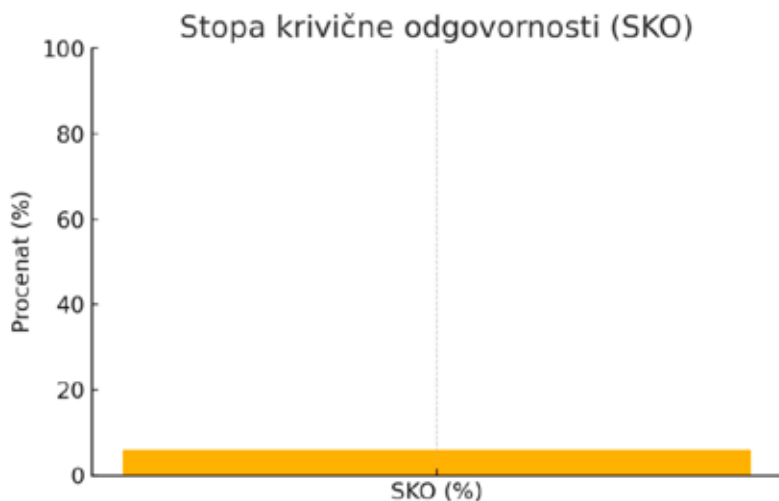
Parametar	Vrijednost
Broj prijava regulatoru (RAK)	85
Broj izrečenih sankcija (opomene i kazne)	21
ERS (%)	24,7%



Grafikon 2.: Efikasnost regulatornih sankcija (ERS)

Tabela 3: Stopa krivične odgovornosti (SKO)

Parametar	Vrijednost
Broj krivičnih prijava	34
Broj osuđujućih presuda	2
SKO (%)	5,88%



Grafikon 3.: Stopa krivične odgovornosti (SKO)

Tabela 4: Komparativni indeks pravne efikasnosti (KIPE)

Država	Prijavljeni slučajevi	Procesuirani slučajevi	KIPE (%)
Bosna i Hercegovina	34	6	17,65%
R. Hrvatska	146	22	15,07%



Grafikon 4.:Komparativni indeks pravne efikasnosti (KIPE)

ZAKLJUČAK

Istraživanje provedeno u okviru ovog rada pokazalo je da je problem iznošenja neistinitih informacija u medijima kompleksan, višeslojan i duboko povezan s institucionalnim kapacitetima, pravnim normama i društvenom odgovornošću. Analiza dostupnih poda-

taka i korištenih analitičkih formula ukazuje na zabrinjavajući trend rasta dezinformacija, ali i na slab institucionalni odgovor, kako u pogledu regulatornih tijela, tako i pravosuđa. Rezultati ukazuju da je **Indeks dezinformacija u medijima (IDM)** visok, s vrijednošću od **17,78%**, što znači da gotovo petina analiziranih medijskih objava sadrži obmanjujuće ili potpuno lažne informacije. Ovaj podatak nije samo odraz neodgovornog novinarstva, već i rezultat nedostatka sistemske edukacije, profesionalnih standarda i efikasne medijske kontrole. Širenje dezinformacija direktno ugrožava kredibilitet medija, povjerenje građana, ali i pravnu sigurnost pojedinaca koji se nađu na meti lažnog izvještavanja. Uprkos tome, **Efikasnost regulatornih sankcija (ERS)** ostaje niska – svega **24,7%** prijava upućenih Regulatornoj agenciji za komunikacije BiH rezultira nekim oblikom sankcije (opomena ili novčana kazna). Ovakav rezultat ukazuje na institucionalne slabosti u djelovanju regulatora, ali i na zakonske praznine koje ne omogućavaju snažniji mehanizam kažnjavanja medijskih prekršaja koji prelaze granice slobode izražavanja. Još porazniji rezultat pokazuje **Stopa krivične odgovornosti (SKO)** koja iznosi svega **5,88%** – što znači da je manje od 6% krivičnih prijava za lažno informisanje rezultiralo osuđujućom presudom. Takva brojka govori o krajnjoj neefikasnosti pravosudnog sistema da odgovori na fenomen dezinformacija kroz krivičnopravne mehanizme. Mogući razlozi za ovakvo stanje su: pravna nedorečenost, nedovoljno jasna granica između javnog interesa i klevete, kao i otežano dokazivanje namjere i štetnosti u sudskoj praksi. Komparativna analiza putem **Komparativnog indeksa pravne efikasnosti (KIPE)** pokazuje da BiH ima nešto viši procenat procesuiranja (17,65%) u odnosu na Hrvatsku (15,07%), ali treba uzeti u obzir da su ukupni brojevi u BiH znatno manji. Ova relativna vrijednost ne smije prikriti činjenicu da broj procesuiranih slučajeva u apsolutnom iznosu ostaje minimalan. U zemljama EU, poput Njemačke i Francuske, slični slučajevi su brže procesuirani, a kazne efikasno izrečene, što pokazuje da je moguća bolja institucionalna reakcija, uz jasno normirane zakone i neovisno pravosuđe. S obzirom na navedeno, nameće se nekoliko ključnih zaključaka i preporuka:

- **Nužno je hitno donošenje jedinstvenog zakona o medijima na državnom nivou**, koji bi definisao pravne obaveze, etičke standarde i odgovornost za iznošenje neistinitih informacija.
- **Potrebno je ojačati regulatorne mehanizme** kroz proširenje nadležnosti RAK-a i jačanje veza s pravosudnim institucijama.
- **Sudska praksa mora biti harmonizirana**, a tužioci i sudije dodatno educirani o digitalnim oblicima dezinformacija i granicama medijskih sloboda.
- **Uloga edukacije novinara** i medijske pismenosti građana mora biti integrisana u nacionalne strategije – jer se pravna zaštita ne može osloniti isključivo na kaznene mjere, već i na prevenciju.

U konačnici, borba protiv dezinformacija i lažnog izvještavanja u medijima mora biti kolektivni napor pravosudnih organa, medija, regulatornih tijela, akademske zajednice i samih građana. U digitalnom dobu, gdje informacija putuje brže nego što se može provjeriti, istina postaje temelj sigurnosti, a neselektivno pravo – posljednja linija njene zaštite.

LITERATURA

- Reporteri bez granica (2024). *World Press Freedom Index 2024*. Preuzeto sa: <https://rsf.org/en/index>,
- Regulatorna agencija za komunikacije BiH, (2023). *Godišnji izvještaj o radu*. Sarajevo: RAK BiH.
- Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, (2023). *Statistički izvještaj o radu tužilaštava 2020–2023*. Sarajevo: VSTV BiH.
- Hrvatsko novinarsko društvo, (2023). *Godišnji izvještaj o SLAPP tužbama protiv novinara*. Zagreb: HND.
- Bundesministerium der Justiz, (2023). *Bericht über strafrechtliche Maßnahmen gegen Desinformation*. Berlin: BMJ.
- Udruženje “Zašto ne”, (2023). *Raskrinkavanje.ba – godišnji izvještaj o medijskim manipulacijama*. Preuzeto sa: <https://raskrinkavanje.ba>,
- Evropski sud za ljudska prava. (2023). *Case Law Database – Article 10 ECHR*. Strasbourg: ECtHR.
- Barendt, E. (2005). *Freedom of Speech* (2nd ed.). Oxford University Press.
- Mill, J. S. (1859). *On Liberty*. London: John W. Parker & Son.
- McGonagle, T. (2011). *The Council of Europe’s standards on freedom of expression: a comparative overview*. IRIS plus. Strasbourg: European Audiovisual Observatory.
- Kovačević, D. (2020). *Kleveta i uvreda u bh. zakonodavstvu i praksi*, Sarajevo: Mediacentar.
- Petričušić, A. (2019). *Medijske slobode i odgovornost u demokratskom društvu*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), (2022). *Legal Responses to Disinformation in the OSCE Region*. Warsaw: OSCE.